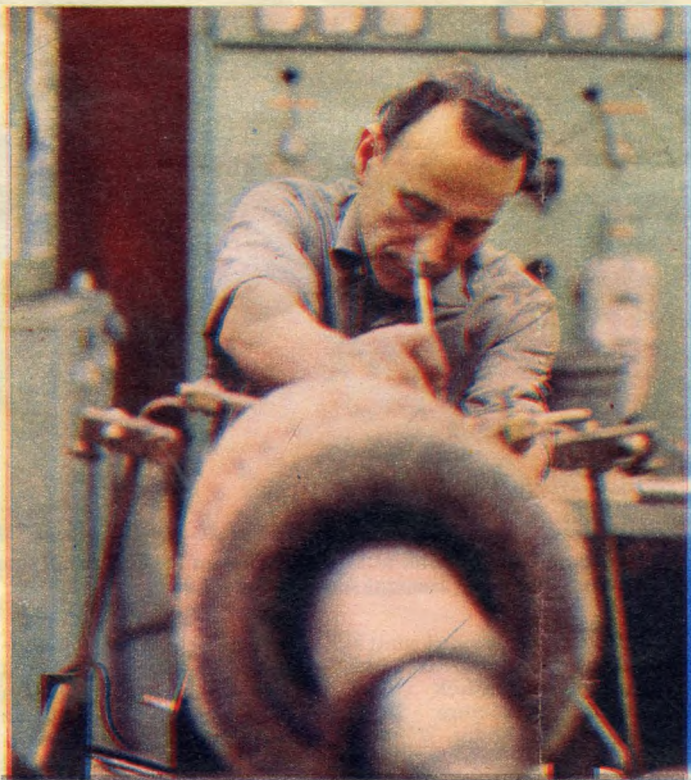

ÚJ ÉLET KEZDŐDÖTT

A villamosság lelke a forgórész. Pontos működését a pontos mérés garantálja. Berényi Béla ellenőrző méréseket végez

Buza Sándorné tizennégy éve dolgozik az üzemben. Az ideén csak kiváló terméket adott ki a kezéből. Komolyan veszi a felhívást: Dolgozz hibátlanul!

Egy megbízólevél és egy százforintos volt a borítékban, amelyet 1948 március 25-én kaptak kézhez az első munkásigazgatók a vasas székházban. Az előbbi a ki nevezésüket tartalmazta, az utóbbi útiköltséggül szolgált, hogy mielőbb a rendeltetési helyükre érjenek. Ezen a napon — most negyedszázada — államosították a száz munkásnál többet foglalkoztató üzemeket. Számuk, or-

szágosan meghaladta a félezret.

A huszonöt évvel ezelőtti március emlékeit keresem, Kőbányán, a Gyömrői úton. Kinek, mit jelent ma, 1973-ban ez a szó: államosítás? A válaszok igen különbözőek. Van, aki részletesen el tudja mondani, hogy akkor éppen mit csinált, min dolgozott. Mások csak a nevezetesebb eseményt emlegetik: „Röpgyűlésen hirdették

ki az államosítást. Azon mindannyian jelen voltunk.” — Reggel futótűzként terjedt el a hír, elveszik a tökésektől az üzemet — mondja Ladányi István, aki most üzemvezető az EVIG Villamossággyárában. — De lassanként elült az izgalom, mindenki végezte tovább a munkáját. En műszerészként, tekerceselén dolgoztam. Talán dél felé járt az idő, amikor összehívtak bennünket a

forgácsoló csarnokba, és a magasban húzódó vasfolyósóról az első igazgatónk, Háner József bejelentette: a gyárat a magyar állam tulajdonának nyilvánítja. Szavait nagy taps követte, elénekeltük az Internacionálét, aztán visszamentünk a munkapadokhoz, mert sürgős rendelkezéseket kellett teljesíteni. — Hogyan is volt? — kérdezi vissza a kérdést Albert Andrásné, akkor még Ko-

A Kossuth Zsuzsa szocialista brigádból: Lukács Lászlóné brigádvezető, mellette Orova Györgyné tekercesel

vács Ilona. — Képzeld, alig jut eszembe valami. Tudom, olyan nagy zsongás volt. Éreztük, valamiféle új dolog előtt állunk, fordulat következik az életünkben. Tele voltunk reményekkel. Jómárgam 1946 februárjában álltam be a Brown—Boverihez, alig tizenöt évesen. Didereg-tünk a fűtetlen műhelyben, az ujjunk meggémberedett. A szárítóba szaladgáltunk át a kezünket melengetni, hogy egyáltalán dolgozhassunk. Nem volt öltöző, mosdó, meleg víz. A munkabér semmit sem ért, dühöngött az infláció. Az egyik fizetésnél azt mondta a kollégám: „Nincs igazság, ha a hasznót továbbra is a részvényesek vágják zsebre...”

Faggatnám még Albertnél a történetéről, de pirulva vallja meg: most több nem jut eszébe, akkor kezdett udvarolni a férje, s ő igen szerelmes volt. Csak kevéssé érdekelték a közügyek.

Melicher Pál már évek óta nyugdíjas, de bejár, nem is annyira az ötszáz forintért, hanem a felesége kedvéért: az ugyanis még a tekerce-lőben dolgozik.

— A háború után nem kaptam munkát a szakmában — tárja szét a karját az idős munkásember. — Hentes voltam és hús alig volt. A gyerekek még kicsik, meg kellett élni valamiből. Jelemtkeztem a Brown—Boverihez, de protekció kellett a felvételhez. Sikert. Igaz, lábbal hajtottuk a tekerce-lőgépet és sokszor pusztá kézzel vezettük a huzalt, amely percek alatt elrágta a védőrongyot is. De ez a gyári munka biztos kenyeret adott. Az államosítás? Nagy nap volt. Háner elvtárs mindannyiunk szívéből beszélt, amikor a nép nevében lefoglalta az üzemet.

Aztán elmondja Melicher Pál, hogy betanított munkásként dolgozott a mai napig az üzemben, a henteségnek legfeljebb akkor vette hasznát, amikor húst vásárolt. Tudta, a jó leveshez, sült höz melyik részből kell kérnie.

Kezdetben ritkábban, aztán mind többször került hús az asztalra. Nőttek a gyerekek, keresett a feleség is. Az idő eltelt, a fiai már szakmunkások lettek. Csőszerelők az Egyesült Izzóban.

Két esztergályos

Másik szakmából jött Petka Gyula is. Kesztyűsből lett esztergályos.

— Nem bánta meg a változást?

— Gyerekkoromtól fogva vasas akartam lenni. De a sorsom másként alakult. A házunkban lakott egy kesztyűs mester, ahhoz adtak inasnak. 1948-ban úgy láttam, új élet kezdődik, átjöttem a Brown—Boverihez, s egy év múlva felszabadultam, vagyis vizsgát tettem az új szakmából. Szerettem ezt a munkát, érdekes, változatos. Nem beszélve arról, hogy a számításom is megtaláltam. Az államosítás idején egy segédmunkás heti százszázhusz forintot kapott, a jó esztergályos három-négy-száz forintot is. A múlt évben összesen 42 ezer forintot kerestem. Felneveltem a gyerekeimet, három fiút, egy lányt. Van már hét unokám, s a feleségem nyugdíjas. Úgy érzem, sikeres az életünk. S ebben közrejátszott az államosítás is.

Nem messze Petka Gyulától, nagy karusszel-esztergapad magasodik. Kezelőjének mindig ott van az olajozó meg a csavarhúzó a keze ügyében. Minduntalan törülgeti, gondolja a gépet.

— Huszonhárom éve egyfolytában dolgozom rajta — dicsekszik Madaras Árpád. — Nem sokkal az államosítás után kaptuk, Csepelen készítették. Előtte alig volt néhány gépünk, afféle rozszant „kecskék”. Kínlódás volt velük a munka. A romokból kapartuk ki őket. Ezt a karusszelt már a szocialista ipar készítette s csak nemrégiben szorult az első generálásra.

— Mindvégig itt dolgozott a

Az első munkásigazgató, aki a nép nevében átvette az államosított Brown—Boveri üzemet — Háner József, a vasasszakszervezet elnöke

gépnel a negyedszázad alatt? — Igen. Csábítottak engem is máshová. Küldtek volna iskolákra, egyetemre. Nem akartam elszakadni a műhelytől. Jól kerestem és mindig jól éreztem magam munkásnak. Családom nincs, ketten vagyunk a feleségemmel. Viszont nekem volt itt elsőnek motorkerékpárom, s a Trabantommal is az első tulajdonosok között vagyok. Nem volt soha nagyobb ambícióm, mint hogy jó esztergályos legyek. Pedig adva volt a lehetőség. Tőlünk is kerültek ki diplomaták, katonatisztek, vezérigazgatók.

Emlék és tananyag

Világos, tiszta helyiség a tekerce-lő műhely. A huzalok, szigetelőanyagok jellegzetes szagába friss kávéillat vegyül. A motorok kellemesen zümmögnek. Az egyik asztalnál fiatal, szőke asszony nagy gondnal végzi a munkát. Kétszer is megszólított, mire felnéz.

— Úgy belefeledkeztem a dolgomba, de az idén még

nem volt selejtem — mondja Búza Sándorné. — Pedig a teljesítményem is eléri a 130 százalékot. S hogy az idén nálunk is megszervezték a *Dolgozz Hibátlanul* mozgalmat, most még jobban szeretnék igyekezni.

Beszélgetünk az üzembről, az életéről. Csendesen válaszol. Csak akkor akad el, amikor azt kérdezem tőle:

— Mit tud az államosításról?

Mit gondol, mit jelent ez a szó?

— Nem tudom. Fogalmam sincs. Valamikor tanultam róla. Talán olyasmit, hogy az állam valamit elvesz...

Később elmondom ezt a beszélgetést Lukács Lászlónénak, a Kossuth Zsuzsa szocialista brigád vezetőjének. Elmerengve csóválja a fejét. Nem mondja, de érzem, azt gondolja: hogy repül az idő, ezek a fiataljaink akkor még meg sem születtek, vagy legfeljebb pöttömnyiek voltak...

— Készülünk a brigádok vétékdőjére — közli Lukácsné —, majd fel kell frissíteni az efféle ismereteket is. Ha másként nem, könyvekből.

De a könyvekből megtanulható dolgokhoz még sokat tud tenni Baradics János és Szendrődi Arnold. Mindketten kezdettől az üzemi párt-szervezet jeles egyéniségei. Jól emlékeznek rá, hogyan szerveztek gyűléseket, felvonalásokat, s az államosítás után hogyan munkálkodtak az első munkaversenyek sikerén.

— Forrongó, változatos idők voltak, sok gondnal, nehézséggel — mondja Baradics János, aki tagja a pártbizottságnak. — Igaz, a nevelő, meggyőző munka ma sem könnyű. Persze, mások a feladatok, mint akkor, de például a jó munkahelyi légkör kialakításán most is politikai eszközökkel fáradozunk. S úgy tűnik, elég jó eredmény-

nyel. Az emberek szeretnek nálunk dolgozni.

Továbbélnek a munkás-hagyományok

Az államosított Brown—Boveri üzem első munkásigazgatójával, Háner Józseffel, a vasas székházban találkozom. Már esztendőnk óta a szakszervezet elnöke s csaknem két évtizede nyugdíjas. — Hogy milyen viszonyok uralkodtak a Brown—Boveriben? — emlékezik Háner József. — Mindennél többet mond a következő: a hat igazgatónak, cégvezetőnek a jövedelme együttesen annyi volt, mint a háromszáz dolgozó keresete. Az üzem még a századfordulón épült, Újpesten, a Megyeri úton. A tőkésék már a háború előtt sem igen áldoztak rá. Valamelyes korszerűsítésre, jobb gépek vásárlására csak az államosítás után kerülhetett sor. De jó munkások, remek emberek nevelődtek abban a gyárban. S az értékes munkáshagyományok, a munka megbecsülése, a minőségre való törekvés tovább él ma is. Elmondanám, hogy munkásigazgatóként azért sikerült teljesítenem a megbízást, mert mindig számításba vettem az emberek tudását, véleményét, igyekezetét. S erre ösztönöztem a műszaki vezetőket, akik, élen a főmérnökkel, Tichy Endrével, megértéssel fogadták az új rendet, az új tulajdonost, az állapot.

Ma az Egyesült Villamosgépgyár, az EVIG, az üzem jogutódja. Gyömrői úton levő telepén, korszerű munkahelyen folyik az elektromos gépek gyártása. De a következő öt éves tervben a vállalat továbbfejlesztésére még százmilliókat költenek.

S mindez akkor kezdődött — az államosítással.

GEDE MÁRTON

Albert Andrásné még emlékezik a fűtetlen műhelyre, az államosítás előtti üzemre: „akkor álmodni sem mertünk ilyen munkahelyről...”

FOTÓ: SZALAY ZOLTÁN